Digitaliseret af | Digitised by

DET KGL. BIBLIOTEK
Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):	Voltaire, François Marie Arouet de.
Titel | Title:	Hr. F. A. d. Voltaires Brev til Hans Majestæt Kongen af Danmark angaaende den udi hans Stater forundte Tryk-Frihed : Tilligemed nogle Afhandlinger af beslegtet Indhold.
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kiøbenhavn : L. N. Svare, [1771]
Fysiske størrelse | Physical extent:	31 s.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

PUBLIC DOMAIN

VOLTAIRES
Brev til
Kongen.

34 3 - 44 - 8

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130020876175

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Hr. F. A. d. Voltaires

Brev

til

Hans Majestæt

Kongen

af Danmark

angaaende den udi hans Stater forundte

Tryk-Frihed.

Tilligemed nogle

Afhandlinger

af beslegtet Indhold.

Kiøbenhavn, trykt hos L. N. Svare.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Allernaadigste Konge!

Intet er kiedsommeligere, end for mange Vers; jeg beder Eders Majestet om Forladelse, at jeg tilbyder Høistsamme saadan en forskrekkelig Mængde deraf. Men til Vederlag tager jeg mig ogsaa den Frihed at sende Høistsamme en heel Deel mere i solut Stiil. Pakken vil Høistsamme erholde ved den offentlige Post.

Tillader Eders Majestet mig at ønske Høistsamme til Lykke, med den Velgierning, Høistsamme beviser mod sine Undersaatter? Friheden, Høistsamme agter at give Menneskene, er uden Tvivl dyrebarere end Bøgernes Frihed.

Jeg er med den dybeste Ærefrygt og den oprigtigste Taknemmelighed

Eders Majestets

Ferney nær Genf
d. 15 Jan. 1771.

allerydmygste og underdanigste
Tiener
Voltaire.

Brev.

DU dydige Monark! vel er Du født til despotisk Regiering, men troer DU da, fra DIN baltiske Havbugt af, endogsaa at herske over mig? Er jeg een af DINE Undersaatter, at DU saaledes giør imod mig, som imod dem? At DU formilder mit Ly og giør mig lykkelig?

Der ere kun faa Konger, der saaledes, som DU, gaae uden for de Grendser, som Naturen har sat for deres hellige Magt. Keiseren i China, som jeg tidt skriver til, har hidindtil ikke giort mig det ringeste Compliment. Bedre er jeg tilfreds med den prisværdige Amazone, som har rokket den fede Mustapha's Keisersæde; og den vise Stanislaus og den store Friderik (som jeg var lidt Uvenner med for nogen Tid) sende nu og da til min ydmyge Eensomhed, nogle Naadesbeviisninger, som Svitzerland pryder sine

Avi-

Aviser med. Jeg er ikke saa gode Venner med Ganganelli, han troede, at jeg ikke var en god Christen, fordi jeg reiste til Preussen, men denne Pave tog Feil, omendskiont han er ufeilbar.

Men, uden at undersøge hvad man skylder Biblen, om det er bedre i denne Verden at være Pave eller Konge, eller om det er end mere behageligt at leve ubekiendt som jeg; saa vover min rolige Alderdom det, at lade sig høre af Jura's Udorkener for DJN vise Ungdom: Og fri med Ærbødighed, dristig uden Stolthed, kaster jeg mig hen for DJNE Fødder, i Navn af den hele Menneske-Slegt; Den taler ved min Røst, den velsigner DJN Mildhed; DU giver Mennesket sine Rettigheder igien, og DU tillader at tænke. Prædikener, Romaner, Naturkyndighed, Oder, Historie, Opera, alting maae skrives af enhver, og lad saa pibe hvem der lyster.

Paa andre Steder har de klippet Vingerne paa Pegasus. En Fuldmægtig i egentlig Forstand, siger udi Paris sommetider til mig: " I maae melde " Jer paa mit Contor. I maae have en Tilladelse,

" naar

" naar I vil tænke. Dersom I vil have Vittighed,
" saa gaaer til Politiet; gaaer dog Pigerne did,
" uden at een skulde skamme sig derfor, og deres
" Handtering er nok saa god, som Jeres: den er ti
" gange behageligere, og det skionsomme Publicum
" er dem mere forbunden end Jer."

Og saaledes, Store Konge! begegnes Parnassen og de beskæmmede Efterfølgere af Plutark og Horats. Belisarius tør intet udgive i Paris, dersom Monsr. Ribalier ikke synes derom.

Hielp Gud! Monne Bogtrykker-Konsten i en Stat være saa fordervelig for Landets Vel? Voitures Klygter og de opskruede stolte Ord, som Balzac temmeligen i Utide slog om sig med; og Scarrons Romaner: disse have ikke sat Verden i Oprør. Chapelain var ikke Ophavsmand til Fronde-Krigen. Naar den rasende Tvedragt under en viis og from Konge overalt udbreder Vederstyggelighed hos den opblæste Polakker; naar det ottomanniske Riges Glands formørkes og dets Styrke nedlegges for Ørnen af Moskov; Monne da alt dette store Oprør

være Virkningen af en tossed Commentarius eller slet Sonett? Nei; naar et heelt Folk hengiver sig til indbyrdes Tvistigheder, naar vi ødelegge hverandre, da er det ikke for en Bogs Skyld.

Og hvad Ont kan endelig en stakkels Skribent komme afsted? Han kan komme sin Forlegger til at spille Bankerot og sine Læsere til at tabe Taalmodighed., og han kan faae udpebet sine Skryderier, sine falske Slutninger og sit daarlige System. Dersom en Bog er slet, saa er der intet, som kan forsvare den, og er den god, o, saa kan al Verdens Konger ikke nedtrykke den. Den forbydes i Rom, og beundres i London. Den bandsættes af Paven, og hele Europa vil læse den.

En vis Doctor *), som har forhvervet sig Bifald, paastaaer, at ligesom han, ingen bør have Vittighed. Aldrig skal du faae din Villie frem, du hippokratiske Mamluk; det kunde for lykkes dig at helbrede mig for min Miltesyge! Holdt op med at drille de Levende og de Døde! Du som vil være Tyran

*) van Svieten.

ran mod mine Tanker og en Morder mod min Krop, vel kan du formene dine Syge at leve, du kan dræbe dem allesammen; men aldrig et got Skrift. Du brænder dem, Jeronimus, men Luen af disse Domte lyser for mig og tillige sværter dit skiændige Aasyn.

Men, siger du, det var nogle ildelydende Ord, som smager af Philosophen, ja gaaer næsten ud paa Saadhed. Vel, igiendriv dem, er det ikke dit Arbeide? Kan du ei beklikke Papiir, som jeg giør? Folk benytte sig af alle vore Tvistigheder. Af vores sammenslagne Flintestene flyver der Gnister ud, deraf kan Lyset frembringes; og vi ere ikke blevne oplyste ved vore store Lærde, uden ved det, at dem er bleven modsagt.

Pib I mig kun frit ud, kiere Brødre, jeg betaler Jer med samme Mynt. Uden den Ret at undersøge og uden Modstandere ligger aling i Dvale, som i Rom, hvor siden otte Aarhundrede, den roelige Trældom knusede Sindets Gaver.

Ikke vil du ved DIN retfærdige Tilladelse, Store Konge, at denne Frihed skal vanslægte til Over-

givenhed; og dette er ligeledes alle fornuftige Folks Ønske; de have Årsag at holde paa Sæderne. De straffe alletider en vanartig Skribent.

Alle disse Pasquiller, indgivne af Gierrighed, fødte af Ubluehed og opklækked hos Marteau, finde sammesteds og strax efter Fødselen deres ævige Grav. De Retskafnes Stemme er nok for os, at kunde igiendrive den flanevurne Maillets hypochondriske System. Neppe havde Systeme de la Nature viist sig, saa faldt det strax tilbage igien i Støvets Skiød. Nei, Store Gud, i denne Verden, hvorudi din Viisdom skinner, har aldrig noget raadent Korn frembragt en Aal. Themis maatte foragte dette nye System. Den Lærde og ikke Bødelen kommer det til at undervise.

Viis mig en eneste Pasquil i det hele Europa, som ikke bedækkes af en ævig Skam; eller som en varig Glemsomhed ikke holder fast paa Bunden af den urene Myre, hvoraf den først fremkom.

Sommetider straffes baade Pennen og Tungen, eller den andægtige Tale af en oprorisk Liqueur og en

Guig-

Guignards, en Bourgoins gyselige Prædikener, holdne af Dievle i Jesu Christi Navn.

Men, fordi at een og anden Haand har søled sig i Blod, skal vi derfor forbydes at bære Kaarden? Fordi man kan udøse skiendige Ord; skal derfor giøres til Lov, aldrig at tale? Naar en Slyngel i sin Afkrog skriver en Satire; har jeg derfor mindre Rettighed til at tænke og skrive? Lad os straffe Misbrug, men den rette Brug er tilladt.

De skumle Fiender af den herlige Fornuft, klynke sommetider over den nyttige Opfinder, som støbte et bevægeligt Alphabet i Metal, bragte det under Pressen i en Orden, og kunde mangfoldiggiøre alt det, hvad vor Geist kan føre i Pennen. Denne Kunst, sagde Baier, har anrettet Uorden i Familierne, den har giort Drenge- og Pigeborn for kloge. Lad være saa, men hvilket Gode har den ikke stiftet tilligemed? Forend en Tydsker opfandt Trykkeriet, i hvilken afskyelig Pøle levede da ikke mit Fodeland? Store Gud! hvilken Skam, at et fattigt Folk løb til Fods til Rom, at bringe de faa Penge did, som det endda

hav-

havde! Og kom saa igien, velfornøiet med den hellige Madona, sang hendes Litanie og bad om Almisse! Førtes den unge Brudgom af Kirken til Hymens Leye, saa betalte han til Degnen for den første Nat. Døde een som giorde Testamente og havde ikke betænkt St. Peder, saa kunde han ikke faae Kirkegaards Ære. Ja, et heelt Rige bandsat og domt stod aaben for den første den bedste, som ville indtage det, naar en Konge paadrog sig Pavens og Guds Vrede, og ægtede sin Gudmoder, uden at betale Rom for det.

O I Konger! hvem var det, som brød de Lænker, hvormed I vare belagte? hvem var det, som kunde udfrie Eder af Eders plumpe Fordomme? Hvem giorde Eder mægtige i Eders eget Land, uden at I behøvede at være ugudelige? Hvem formaaede at skremme Harpyerne fra Eders Taffel, og at sette Folket og Eder i Sikkerhed for deres Graadighed? Hvem var det, der kunde give en Siel til den dumgiorte Almue? Bøgerne have giort alt: og der maa siges hvad man vil, saa har I ikke hersket, I Konger, førend man begyndte at læse. Værer da tak-

nem-

nemmelige, elsker de gode Skribentere; I maae aldeles ikke forurolige Eders Velgiorere.

Og regner I de Fornoielser for slet Intet, som de forskaffe Eder? De rene Fornoielser, som aldrig forgiftes ved Samvittighedsnag. Har aldrig Melpomenes Taarer og hendes Sosters Latter læget Eders fortredelige Lune? Er I ikke fornoiet, naar efter Maaltidet, de sande Historier af en Karl, af en Ludvig Eder forelæses? Naar Autor var bunden ved en skinhellig Censor, siger I da ikke Dommen af over ham, at han er en Tosse? Han maae være utvungen; den stolte Orn maae efter eget Behag kunde omstreife paa Luftens Bane. Ikke ynker jeg et Nod, som er vant til Aaget; Himmelen har dannet det, til at bukke sin Hals; Hesten, som bær dig, behøver et Bidsel; en Munk er en frivillig Træl af sine Lænker; men Friehed skylder man den Mand, som tænker. Skulde Parnassen, som de ni Sostre boe paa, være et Kloster, staae under Abbedinden og velsignes af en Bisp og skriftes af en Grizel?

Aldrig har man sagt til dem; vogt Jer vel, kiere Sostre! at falde paa at tænke uden Jeres Directeur;

og

og naar I skrive om Almanaken i Lüttich, saa tale ei om Aarsens Tiderne, uden I har et Privilegium.

Hvad vilde vel Urania sige til saadan loierlig Tale? Parnassen taaler hverken Tyranner eller Skinhelgen. Den er et ævigt og høit Republik, som veed af ingen andre Love end Thelemas (*). Det er friere end den tapre Berner, end Noblen i Venedig og Tænkemaaden i Genf. Det strækker sit Herskab fra det ene Verdens Hiorne til det andet; og enhver ønskede at optages iblant dets Borgere.

Iblant disse Søstre, Store Konge! bliver Ligheds Ret, som er latterlig ved Hoffet, altid helligen bevaret. Men deres Regiering, som er saa modsigende imod andre, ligner enddog DIN, da den veed at behage alle og enhver.

Om Trykke-Friheden af samme.

Men hvad Ulykke kan Joh. Jacobs Spaadom giøre Rusland? Ingen; det maae være ham tilladt at forklare den mystisk, typisk, allegorisk efter Brugen. De Na,

*) Villien.

Nationer, som skulde ødelegge Russerne, skulde være de skiønne Videnskaber, Matematikerne, Selskabelighed, Artighed, som fornedre Mennesket, og forvende hans Natur.

Man har trykt fem til sex Tusinde Pieser i Holland imod Ludvig den 14de. Ingen har hiulpet til at han tabte Batallierne til Blenheim, Turin og Ramilliers.

Overalt er det en naturlig Ret, at betiene sig af sin Pen ligesom af sin Tunge paa sin egen Regning, Fare og Lykke. Jeg kiender Bøger nok, som ere kiedsommelige, men ingen, som har giort virkelig Ulykke. Theologerne, eller de derfore holdte Statskyndige, raabe: "Religionen er omstødt, Staten for-
"loret, dersom I trykke visse Sandheder eller visse Eg-
"nemeninger. Understaae Eder aldrig at tænke,
"forend I dertil have udbedet Eder Tilladelse hos en
"Munk eller anden Skriftdommer. Det er imod
"god Orden, at et Menneske tænker selv. Homer,
"Plato, Cicero, Virgil, Plin, Horaz have aldrig
"udgivet noget uden med det Theologiske Facultets
"eller den hellige Inqvisitions Tilladelse.,,

"Seer i hvilken græsselig Elendighed Holland og

"En-

"Engeland ere faldne ved Pressens Frihed. Det "er sandt, at de have bemægtiget sig hele Verdens "Handel, og at Engeland er seierrig til Vands og Lands, "men det er kun en falsk Høihed, en falsk Rigdom; "de gaae med sterke Skrit til deres Undergang. Et "oplyst Folk kan ei bestaae."

Man kan ei tænke mere fornuftig, mine Venner! men lad os see, dersom det behager Eder, hvilken Stat er ødelagt ved en Bog. Den farligste og skadeligste af alle, er den af Spinose. Han angriber ei allene som Jøde det Nye Testamente, men som lærd ødelegger han det gamle; hans ateistiske Lærebygning hænger bedre tilsammen, er bedre udtænkt tusinde Gange end Stratons og Epicurs. Man behøver den største Dybsindighed, for at besvare de Beviis, hvorved han søger at bekræfte, at en Substands ei kan frembringe en anden.

Jeg har Afskye for hans Bog, som jeg forstaaer maaskee bedre end I, og hvorpaa I have meget slet svaret; men have I seet at denne Bog har forandret Verdens Skikkelse? Er der en Præst som har tabt en Skilling af hans Indkomster ved Afgangen af Spinoses Verk. Er der en Bisp, hvis Indtægter ere formindskede? Tvertimod, deres Indkomster have for-

fordobblet sig siden den Tid; hele Ulykken træffer allene et lidet Antal af fredelige Læsere, som have undersøgt Spinoses Beviis i deres Kammer, og som have skrevet for eller imod disse meget lidet bekiendte Verker.

I selv, saa uefterrettelige ere I, have ladet trykke ad usum Delphini Lucreses Atheisterie, (som man allerede har forekastet Eder) og deraf er ingen Urolighed, ingen Forargelse kommet; man lod ogsaa Spinosa leve i Fred i Holland, ligesom man havde ladet Lucres i Rolighed i Rom.

Men fremkommer der iblant Eder nogen nye Bog, hvis Begreber stode noget an imod Eders (forudsat at I have Begreber), eller hvis Forfatter er af et stridigt Partie ihenseende til Eders Anhang, eller det, som er verre, hvis Forfatter er af intet Partie; da raabe I strax paa Brand, der bliver en almindelig Allarm, Forargelse, Stoien i Eders lille Hiørne af Jorden. See et afskyeligt Menneske, som har ladet trykke, at dersom vi ei havde Hænder, kunde vi ei giøre Strømper og Skoe, hvilken Bespottelse! De Andægtige skrige, Geistligheden forsamler sig, Allarmene formere sig fra Colleg til Colleg, fra Huus til

Huus; hele Selskaber ere i Bevægelse, og hvorfor? for fem eller sex Sider, hvorom der ei tales mere efter tre Maaneder. Mishager en Bog Eder? giendriver den; kiedes I ved den? lader være at læse den.

O, sige I mig, Luthers og Calvins Bøger have fordrevet den rommerske Religion af det halve Europa. Hvorfore sige I ei ogsaa at Patriarkens Photii Bøger have fordrevet den rommerske Religion af Asien, Afrika, Grækenland og Rusland?

I bedrage Eder meget grovt, naar I tænke, at den er fordrevet ved Bøger. Det Russiske Rige har 2000 Miles Strækning, og der er ei sex Mennesker, som vide nøie de imellem den græske og romerske Kirke omtvistede Stykker. Dersom Munken Luther, dersom Kaniken Jean Chauvin, dersom Præsten Zvingel havde ladet sig nøie med at skrive, skulde Rom endnu herske over alle de Stater, som den har tabt; men disse Folk og deres Tilhengere løbe fra Bye til Bye, fra Huus til Huus, opbragte Konerne, bleve understøttede ved Printzer. Den Furie, som efter Virgilii Sigende, reed Amata og pidskede hende som en Klods, var ei mere urolig. Vider at en soermende, oprørsk,

uvi-

uvidene, snedig Capusiner, som er en Speider, udsendt af en eller anden Ærgierrig, som præker, skrifter, meddeler Sacramentet og opspinder Renker, vil snarere kuldkaste en Provinds, end hundrede Skribentere kunne oplyse den. Det var ei Alcoranen, som gav Mahomet Lykke, men Mahomet som befordrede Alkoranens Fremgang.

Nei, Rom er ei overvundet ved Bøger, den blev det, fordi den har opbragt hele Europa ved sine Roverier ved sit offentlige Aflads-Kram, ved sin Foragt for Menneskene, ved at have vildet beherske dem, som tamme Dyr, ved at have misbrugt sin Magt i en saadan Grad, at det er forunderligt, at den har beholdt en eneste Landsbye. Henric den 8de, Elisabet, Hertugen af Saxen, Landgreven af Hessen, Printzerne af Oranien, Condes, Colignes have giort alt, og Bøgerne intet. Trompeterne have aldrig vundet Batalier eller nedbrudt Mure, uden de for Jerico.

I frygte Bøger, ligesom visse Landsbyer skrekkes for Fioler. Lader kun læse og lader kun dandse; disse tvende Forlystelser skulde aldrig giøre Ulykke i Verden.

Om den grusomme Fare af Læsning ved samme.

Vi Jaussouf Cherebi ved Guds Naade det hellige Ottomaniske Riges Mufti, Lysenes Lys, udvalgt iblant de Udvalgte, ønske alle Troende, som see dette, Dumhed og Velsignelse.

Eftersom at Said Effendi, tilforn den høie Ports Ambassadeur i en liden Stat kaldet Frankrig, som ligger imellem Spanien og Italien, har beretter iblant os den fordervelige Brug af Bogtrykkerie, og har raadfort sig over denne Nyhed med vore Høiærværdige Brødre Cadernerne og Imanerne i den Keiserlige Bye Stamboul, og i sær Faqvirerne, som ere bekiendte af deres Iver imod Fornuften, have Mahomet og Vi fundet for got, at fordømme, fordrive og forbande bemeldte helvedske Trykkerie-Opfindelse, af efterfølgende Aarsager:

1) Denne Lethed i at meddele sine Begreber, sigter øienshynlig til at forjage Uvidenhed, som er vel indrettede Staters Beskyttere og Vagt.

2) Det

2) Det er at befrygte, at iblant de Bøger, som bragtes fra Vesten, skulde findes nogle om Agerdyrkningen, og om Midler til at forbedre de mechaniske Konster, hvilke Verker kunde i Tiden (det Gud forbyde) opvække vore Agerdyrkeres og vore Fabriqueurers Hierne, oplive deres Vindskibelighed, forøge deres Rigdomme, og indgive dem engang nogen Høihed i Sielen, nogen Kierlighed til det almindelige Beste, en Tænkemaade lige imodsat den sunde Lærdom.

3) Det vilde tilsidst hænde sig, at vi fik historiske Bøger uden Mirakler, som underholde Nationen i en lykkelig Dumhed; man skulde i disse Bøger have den Ubluhed, at vise Retfærdighed imod onde og gode Handlinger, og at anbefale Billighed og Kierlighed til Fædernelandet, hvilket øiensynlig er imod vore Rettigheder.

4) Det kunde med Tiden skee, at usle Verdslig-vise, under den anseelige men strafværdige Forevending, at oplyse Menneskene og giøre dem bedre, vilde komme at forestille os farlige Dyder, hvorom Folket aldrig bør have nogen Kundskab.

5) De vilde, ved at forøge den Høiagtelse som de have for Gud, og ved forargeligen at lade trykke at han opfylder alt med sin Nærværelse, formindske Antallet af Pillegrime til Mecca, til Sielenes Saligheds store Skade.

6) Det vilde vist hende sig ved den megen Læsning i de vestlige Skribentere, som have handlet om smitsomme Syger, og om Maaden at forekomme dem, at vi skulle være saa ulykkelige at forebygge Pesten, hvilket var en grusom Forgribelse imod Forsynets Veie.

Af disse Aarsager og andre, for de Troendes Opbyggelse og for deres Sieles Velfærd, forbyde vi dem aldrig at læse nogen Bog, under Straf af den ævige Fordommelse. Og af Frygt at den dievelske Fristelse til at oplyse sig ey skal betage dem, forbyde vi Fædre og Mødre at lade deres Børn lære at læse. Og for at forekomme al Overtrædelse af vor Ordonantz, forbyde vi dem udtrykkelig at tænke, under samme Straf; leggende til for alle Rettroende, at angive for vor Domstoel enhver, som har udtalt fire sammenhengende Talemaader, hvoraf man kan uddrage en klar og rigtig Mening. Vi befale, at man i alle Selskaber skal betiene

tiene sig af Ord, som intet betyde, efter den høie Ports gamle Brug.

Og for at hindre, at ei nogen Tanke som Contraband skal komme ind i vor hellige keiserlige Stad, beskikke vi i Særdeleshed Hans Høiheds første Medicus, som er fød i en Nord-Vestlig Morads; hvilken Medicus, eftersom han allerede har dræbt fire høie Personer af den Ottomaniske Familie, har mere Fordeel end nogen anden, ved at forekomme al Indførsel i Landet af Kundskab: ham give vi Magt her ved dette, at lade gribe hver Begreb, som maatte fremstille sig for Stadens Porte enten mundtlig eller skriftlig, og tilføre os bemeldte Idee med bundne Hænder og Fødder, for at blive afstraffet, som det os vil behage.

Givet paa vor Palæe Dumhed den 7 i Maanen Muharem Aar 1143 fra Hegire.

Om Pressens Frihed af Hume.

Intet kan sætte en Fremmed i større Forundring, end den meget store Frihed, som vi have i En-

geland, at meddele Publico alt hvad os behager, og offentlig at dadle alle de Anslag, som Kongen eller hans Ministre fatte. Naar Regieringen beslutter Krig, paastaar man, at den enten af Uvidenhed eller onde Hensigter ei indseer Nationens Beste, og at Fred i nærværende Omstændigheder var meget at fordrage. Naar Ministrene erklære sig for Fred, saa forlange vore politiske Skribentere intet uden Krig og Ødeleggelse, og forestille Regieringens Forhold som slet og forsagt. Eftersom denne Frihed ei taales i nogen anden Regiering, hverken republikansk eller monarkisk, i Holland og Venedig lige saa lidet, som i Frankrig og Spanien; saa kan den meget naturiig give Anledning til disse tvende Spørsmaal. Hvorledes gaaer det til at Storbritanien har en saadan besynderlig Frihed? Og om den uindskrenkede Brug af denne Frihed er Folket fordeelagtig eller skadelig?

Til det første Spørsmaal, hvorfore Lovene tillade os saa overordentlig stor Frihed? Troer jeg, kan Aarsagen udledes af den blandede Regieringsform, som hverken er ganske monarkisk eller ganske republikansk. Man skal finde, saa fremt jeg ei tager Feil,

at det er en sand politisk Jagttagelse, at de to yderste Arter af Regieringer, Frihed og Slaverie, nærme sig mest til hverandre; og at, naar man forlader det yderste, og blander lidet Monarkie med Friheden, bliver Regieringen altid friere; og paa den anden Side, naar man blander lidet republikansk i Monarkien, bliver Aaget altid besværligere og utaaleligere. Jeg vil stræbe, at oplyse det. I en Regiering, som den i Frankrig, som er ganske uindskrænket, og hvor Love, Skikke og Religion, alle have den Hensigt, at giøre Folket fuldkommen fornøiet med sin Tilstand, kan Monarken ei have ringeste Misundelse til sine Undersaatter, og er derfor tilbøielig, til at forunde dem store Friheder i Tale og Handlinger. I en fuldkommen republikansk Regiering, som den Hollandske, hvor ingen Magistrat er saa anseelig, at den kan opvække Statens Misundelse, er heller intet at befrygte, dersom man betroer Magistraten en meget uindskrenket Magt: og omendskiønt mange Fordele høstes af en saadan Gevalt til Freds og Ordens Vedligeholdelse; saa paalegger den dog de menneskelige Handlinger en stor Tvang, og giør, at enhver Privatperson viser en stor Høiagtelse for Regieringen. Det er altsaa unegtelig, at de to yderste Arter

af

af Regiering, Monarkie og Republik ere hverandre lige. I den første har Magistraten ingen Æmulation mod Folket, i den anden Folket ingen mod Magistraten; hvilken Mangel af Æmulation føder en Fortrolighed og Tillid til hverandre af sig, og frembringer i Monarkien en Slags Frihed, og i Republiqven en Slags vilkaarlig Gevalt.

For at retfærdiggiøre den anden Deel af den foregaaende Iagttagelse, at Midlerne ere meget forskiellige i enhver Regiering, og at Blanding af Monarkie og Frihed, enten giør Aaget lettere eller besværligere; maae jeg betiene mig af en af Tacits Anmærkninger over Rommerne under deres Keysere, at de aldrig kunde taale en fuldkommen Slaverie eller Frihed. Efter denne Anmærkning maae vi betragte den rommerske Regiering under Keiserne, som en Blanding af en despotisk og frie Regiering, hvori den despotiske havde Overvægten; og den engelske som en Blanding af samme, men hvori Friheden overveier. Følgerne stemme neie overeens med anførte Anmærkning; og ere saaledes beskafne, som man kan vente dem af disse blandede Regieringsformer, som føde Aarvaagenhed og Mistanke til hverandre af sig. Mange af de rommerske

Kei-

Keisere vare de græsseligste Tyranner, som nogensinde have vanæret Menneskeligheden; og det er unegtelig, at deres Grumhed fornemmelig reiste sig af deres Emulation, og den Jagttagelse, at alle store Mænd i Rom, med Modvillie taalte en Families Herredømme, som kun kort Tiid tilforn i ingen Henseende var fornemmere end deres. Paa den anden Side, fordi den republikanske Deel af Regieringen i Engelland har Overhaand, omendskiønt med en stor Blanding af Monarkie: saa er den forbunden for sin egen Vedligeholdelse, at have en aarvaagen Emulation mod Magistraten, betage den al uindskrænket Gevalt, og sette enhvers Liv og Formue i Sikkerhed ved almindelige og uforanderlige Love. Ingen Handling maa holdes for en Last, med mindre Lovene tydelig bestemmer, at den er det: ingen maae en Forbrydelse tilregnes, forend han for Retten lovmessig er overbeviist: og disse selvsamme Dommere maae være hans Medundersaatter, som formedelst deres Egennytte ere forbundne, til at have et aarvaagent Øie over Ministrenes Egenmægtighed og Gevalt. Af denne Grund kommer det, at der er ligesaa meget Frihed og maaskee Ryggesløshed i Engeland, som der tilforn var Slaverie og Tyrannie i Rom.

Disse

Disse Grunde forklare, hvorfore den store Frihed tillades Pressen i dette Kongerige, mere end i en anden Regiering. Det er bekiendt nok, at den uindskrenkede Gevalt skulde overrumple os, dersom vi ei vare høist aarvaagne, til at hindre dens Fremgang, og ei havde en let Maade, at bringe Allarmen fra den ene Ende af Riget til den anden. Folket maae ofte opvækkes, til at holde Hoffets Hovmod i Tømme; og Frygt for Folket anvendes til at forekomme Hovmod. Intet er hertil saa beqvemt, som Pressens Frihed, ved hvilken al Nationens Lærdom, Klogskab og Genie kan anvendes for Friheden, og enhver bliver opvakt til dens Forsvar. Saa længe altsaa som den republicanske Deel kan forsvare sig for Monarken, maa hiin være yderst mistroisk over Pressens Frihed, som til dens Vedligeholdelse er høist vigtig.

Da altsaa Pressens Frihed er nødvendig til vor blandede Regierings Vedligeholdelse; saa er det andet Spørsmaal: Om denne Frihed er fordeelagtig eller skadelig, tilstrækkelig afgiort. I enhver Stat er intet af større Vittighed, end den gamle Regierings Vedligeholdelse, fornemmelig naar den er frie. Men jeg maatte gierne gaae et Skrit videre, og paastaae:

at

at en saadan Frihed er geleidet med saa faa Besværligheder, at den, som en almindelig Ret for Menneskene, skulde fordres og tillades i de meste Regieringer; den geistlige Regiering undtagen, som den i Sandhed vilde være farlig.

Vi tør ei befrygte saa farlige Følger af denne Frihed, som af Folkets Demagogers Taler i Atenen, og de Rommerske Tribuners. En Mand læser en Bog, eller et Skandskrift allene, og med koldt Blod. Der er ingen tilstede, som kunde anstikke ham med sin Passion. Han bliver ei henrevet ved Actionens Gevalt og Eftertryk. Og om han ogsaa skulde forledes til nok saa oprøriske Tanker; saa har han dog strax ingen færdig Partie hos sig, ved hvilken han umiddelbar kunde give sin Tilbøielighed Luft. Pressens Frihed kan derfore, om den endog misbruges, neppe nogensinde frembringe et Oprør eller Rebellion. Og omendskiønt den kan give Leilighed til Murren, eller hemmelig Misfornøielse; saa er det bedre at den yttrer sig i Ord, og derved bliver Magistraten bekiendt, inden det er for sildig, at anvende nyttige Midler. Det er sandt Menneskene have altid en større Tilbøielighed, til al troe det, som siges til Øvrighedes Dadel, end

tvert-

tvertimod. Men denne Tilboielighed er uadskillelig fra dem, de maae have Frihed eller ei. En Ørretuden kan ligesaa gesvint blive bekient og være ligesaa skadelig, som et Skandskrift. Ja det vil være farligere, naar Menneskene ei ere vante til, at tænke frit, eller vide at giøre Forskiel paa det sande og falske.

Man har ogsaa fundet, efter som den menneskelige Erfaring har taget til, at Folket er ingen saa forskrækkelig Uhre, som man har forestillet det, og at det i alle Henseender er bedre, at styre det som fornuftige Skabninger, end at lede og drive det, som ufornuftige Dyr. Førend de forenede Provinzer gave et Exempel, troede man, at Tolleranzen ei kunde bestaae med en god Regiering; og det var holdt for umuligt, at et Antal Secter af forskiellig Religion kunde boe i Fred og Eenighed sammen, og alle have en lige Tilboielighed til deres felleds Land, og imellem sig selv indbyrdes. Engelland har givet et ligt Exempel paa den borgerlige Frihed; og omendskiønt Friheden synes nu at foraarsage en liden Giering, saa har den dog hidtil ingen farlig Virkning havt; og det er at haabe, at Mennesker som blive vante til frit at undersøge de offentlige Sager, forbedre deres Skiønsomhed paa samme, og ei la-

de

de sig saa let forføre ved enhver Rygte eller Pøbelens Skrig.

Det er en trøstelig Betragtning for Frihedens Elskere, at denne besynderlige Frihed i Engeland er af en saadan Art, at den ei lettelig kan betages os, men i det mindste maae vare saa længe, som vor Regiering i nogen Maade er frie, og uafhængende. Det skeer sielden, at Friheden, af hvad Slags den ogsaa er, paa engang tabes. Slaverie har hos Menneskene, som ere vante til Frihed, en saa skrækkelig Anseelse, at samme kun lidt efter lidt overrasker dem, og maae forklæde sig i tusinde Skikkelser, om den vil antages. Men naar Pressens Frihed skulde undergaae, saa maae den paa engang undergaae. De almindelige Love ere nu saa skarpe imod Oprør og Skandskrifter, som de nogensinde kunne være. Intet kan paalegge os en større Indskrænkning, end dette? At et Imprimatur settes paa Pressen, eller at Hoffet fik en uindskrænket Gevalt til at straffe alt, som misbagede den. Men saadan en Befaling skulde være saa offentlig en Beskiemmelse for Friheden, at det efter al Rimelighed, skulde være en despotisk Regierings yderste Indgreb. Vi kunne slutte, at Engelands Frihed er for altid tabt, naar dette Forsog lykkes.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Eo Ta. 4206

Foto 127085 t.bl